

Kei te hē pea tāku, engari ki a au nei, he kaha ake te noho mai o te wairua Pākehā i te wairua Māori. Engari kāore e taea te whakahē mēnā ko te kupu me te whakatakoto tika anake ngā āhuatanga reo e kīa ai tētahi kōrero he kōrero Māori. Kei te pai noa iho ngā kupu - kei te whakaaro kē e raruraru ana, arā kua riro te whakaaro Māori, kua noho kē mai ko te whakaaro Pākehā.

Arā anō tētahi raruraru, ko te huhua o ngā kupu hou. Ki a au nei nā, ki te kaha rawa te noho mai o te kupu kāore e mōhio whānuitia ana, ka hē te wairua o te whakaaro e whakaatuhia ana e aua kupu. Hei tauira, anei tētahi kōrero i tangohia mai i te Marautanga Pūtaiao:

*Ka taea te tukanga me te whakamāori i te pūtaiao mēnā ka parahau i ngā kohikātanga mō ngā hōtuku kua kohia. (p.78 Marautanga Pūtaiao)*

Ko te reo pūtaiao tēnei me ōna kupu hou. Ehara i te mea e hē ana, ā-tikanga nei, engari me uaua e kitea ai he āwhina i tēnei momo kōrero e pai ake ai te reo Māori o te ākonga. Waihoki, nā te hou mārika o ngā kupu, e kore pea e tere mau i te ākonga ngā tikanga pūtaiao e riro ana mā tēnei momo reo e whakaako. Koinā au e kī nei he pai ake pea te waiho atu i ngā kaupapa whāiti o te ao Pākehā ki te reo Pākehā, mō tēnei wā nei, ka whakapau kē ai i ō tātou kaha ki te noho mai o te reo Māori ki ngā kaupapa ake o te ao Māori me ngā kaupapa tiro whānui. Kāore au e mea ana me pēnei rawa te whāiti o te ara takahanga mō āke tonu atu. Engari kia roa tonu nei te reo Māori e haere ana i tōna huarahi whakapakari haere i a ia anō, hei reira rā anō pea tukua ai ngā reo e rua kia kōmitimiti, me te mōhio anō, kei te pai, ka mau tonu te wairua o te reo Māori, ahakoa peka atu ki hea, haere ai ki te hāereere māna.

Arā pea te whakahē a ētahi, whēnei nā: ki te kore e kōrerotia te reo Māori i ngā wāhi katoa kōrero ai te tamariki, taihoa kua kore te tamaiti e whakaae he hua kei te kōrero i te reo Māori, i te mea ko ētahi mahi noa iho ka taea ki tēnei o ngā reo. Engari ehara i te mea nā te kore kōrero Māori i **ngā wāhi katoa** i mate ai te reo Māori. Waihoki, ehara i te mea mā te kōrero i te reo Māori i ngā wāhi katoa e ora anō ai.

Me waiho pea tēnei whakaaro kia tārewa i konei. Heoi anō tēnei, he ketuketu i te hinengaro e kitea ai he huarahi e taea ai te whakanoho tahi mai i te reo o ngā tūpuna me te reo Māori o te hunga e ahu atu ana ki roto rawa i te tau rua mano, e kore ai e kaha riro te titiro a te Māori ki tōna ao, e kore anō ai hoki e kāpō ki tāna noho i roto i taua ao. Ka nui te rongo o te taringa i ngā whakaaro e pā ana ki te ao hurihuri e noho nei tātou, ā, ki te ora tonu te reo Māori me āhua whai tonu i ngā huringa hou o te ao. Ākene e tika ana te kōrero, engari kia tupato anō rā tātou, kei noho he kawenga kē tā tō tātou reo, arā, kua kawē kē i te whakaaro o iwi kē.

## TE WHAKAMĀORI KŌRERO

Kua roa Te Taura Whiri e ānini ana i te iti o te pūtea-ā-tau e homai ana e te Kāwanatanga hei kawē i te huhua o ngā mahi. I tēnei wā o te aro nui mai ki te reo, kua maha ake ngā kaupapa e tino pīrangī ana mātou ki te whai atu, engari kāore e taea te nuinga te paku whātoro atu, kei tere pau tā mātou pūtea.

Ko te whakamāori, whakatikatika kōrero tētahi o ngā wāhanga kua raru i tēnei tūāhua. Ko te *whakamāori* kōrero *Pākehā*, kua tino kore nei i taea e tēnei pito, engari ko ngā mahi *whakatikatika* kōrero *Māori*, kei te tū tonu, tōna tū nei. Inā rā, he iti noa iho te wāhi ka taea e te Taura Whiri, ko te paku tiro tiro, whakapaipai i